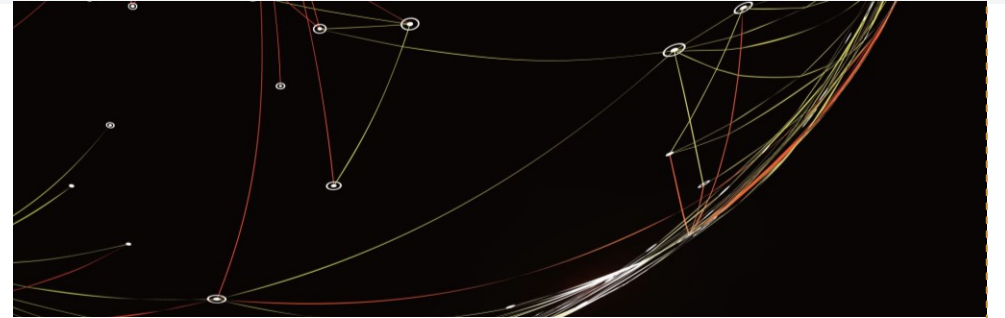


Koulutus sosiaalisen kuntoutuksen toimeenpanossa

Rakenteet muuttuvat, muuttuvatko prosessit ja tulokset?

Keijo Piirainen, YTT, dosentti

Terveys- ja sosiaalityön päivät, Tampere, 7.10.2022



SOSRAKE-osaamisverkosto



Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020



Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Sisältö

- 1 Sanoma ja sen konteksti sosiaalihuoltolaissa
- 2 Suomalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnin ja kestävyysden pääkohtia
- 3 Toteutuksen haaste: Sosiaalinen kuntoutus tehostettuna tukena erityistä tukea tarvitseville
- 4 Sosiaalisen kuntoutuksen toimeenpanon keskeiset kysymykset
- 5 Keskeiset kysymykset osoittavat rakenteet
- 6 Onko selkeää toimeenpanomallia?
- 7 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, koulutus ja tutkimus
- 8 Sosiaalihuoltolaki, sosiaalityön erikoistumiskoulutus ja tutkimus
- 9 Toimeenpano ja HAUS:in rooli
- 10 Ammattikorkeakoulut ja palvelujen toimeenpano, kokeiluja ja tilaisuuksia osaamisen vahvistamiseksi (kohti fokusoituneempia toimeksiantoja?)
- 11 Kuntoutuksen koulutus luupin alla
- 12 Kun rakenteet muuttuvat

1 Sanoma

Rakenteellisen sosiaalityön toimintasuosituksena
(kytkeytyy hyvinvointivaltion kehittämiseen,
puolustamiseen ja ylläpitoon):

1 Yhdenmukaisuutta ja kustannusvaikuttavuutta
sosiaalisen kuntoutuksen toimeenpanoon, käytännön
ja koulutuksen vuorovaikutuksen paikka (perusteluna
mm. uudistuva palvelujen järjestämiseen tapa,
kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen
kehittämisen haaste; kuntoutuksen tavoitteet ja
toteutus eivät koskaan ole perustuneet paikallisesti
vaihteleviin mallinnuksiin eikä sosiaalisen
kuntoutuksen pitäisi olla poikkeus).

2 Pois resursseista riippumattomista alueellisista ja
paikallisista toimeenpanon eroista
(systeemiymmärrys ja yhdenmukaiset mallinnukset,
näyttöön perustuvat käytännöt, koulutuksen ja
tutkimuksen rooli).

Sanoman konteksti sosiaalihuoltolaissa

Rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu:

1) sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvan tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muun sosiaalihuollon vaikutuksista (esim. näyttöä supported employment –tyyppisen toiminnan vaikutuksista ja integroitujen palvelujen vaikutuksista);

2) tavoitteelliset toimet ja toimenpide-ehdotukset sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä hyvinvointialueen asukkaiden asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämiseksi; [\(8.7.2022 / 589\)](#)

3) sosiaalihuollon asiantuntemuksen tuominen osaksi hyvinvointialueen muiden toimialojen ja kunnan suunnittelua sekä yhteistyö yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa paikallista sosiaalityötä sekä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen.

2 Suomalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnin ja kestävyyyden pääkohtia.

- ♦ 1 Selviytymisen polku perheestä, koulun ja opintojen kautta työmarkkinoille.
- ♦ 2 Työurien pitkäkestoisuus.
- ♦ 3 Työmarkkinavaiheen jälkeen toimintakyvyn säilyminen mahdollisimman pitkään (ei kuitenkaan kotona millä tahansa kustannuksilla ja hyvinvointiriskeillä).
- ♦ (Paikka mm. ammatillisella, lääkinnällisellä ja sosiaalisella kuntoutuksella, tavoitteellisuus, kuntoutus ei ole luonteeltaan ennaltaehkäisevää eikä huollollista toimintaa)

3 Toteutuksen haaste: Sosiaalinen kuntoutus tehostettuna tukena erityistä tukea tarvitseville

- ♦ KUNTOUTUS ON TAVOITTEELLISTA: Aina kuntoutukseen kuulunut vahva koulutus- ja työelämäorientaatio (step by step) (toimintakyky, elämänhallinta, osallisuus, työelämäosallisuus)
- ♦ Kohderyhmän kriteerit (jokin seuraavista):
 - ♦ a) Henkilö ei itse kykene hakemaan ja saamaan tarvitsemaansa palvelua ja tukea.
 - ♦ b) Henkilön avun saaminen on vaarassa estyä sen vuoksi, ettei hän kykene riittävässä määrin vastaanottamaan tai antamaan avun saamiseksi tarvittavaa tietoa.
 - ♦ c) Keskeinen ongelma on useasta eri syystä johtuva tuen tarve.
 - ♦ d) Suuri avun tarve aiheuttaa uupumusta ja vaikeutta päästä tarvittavien palvelujen piiriin.

4 SOSIAALISEN KUNTOUTUKSEN TOIMEENPANOON KESKEISET KYSYMYKSET

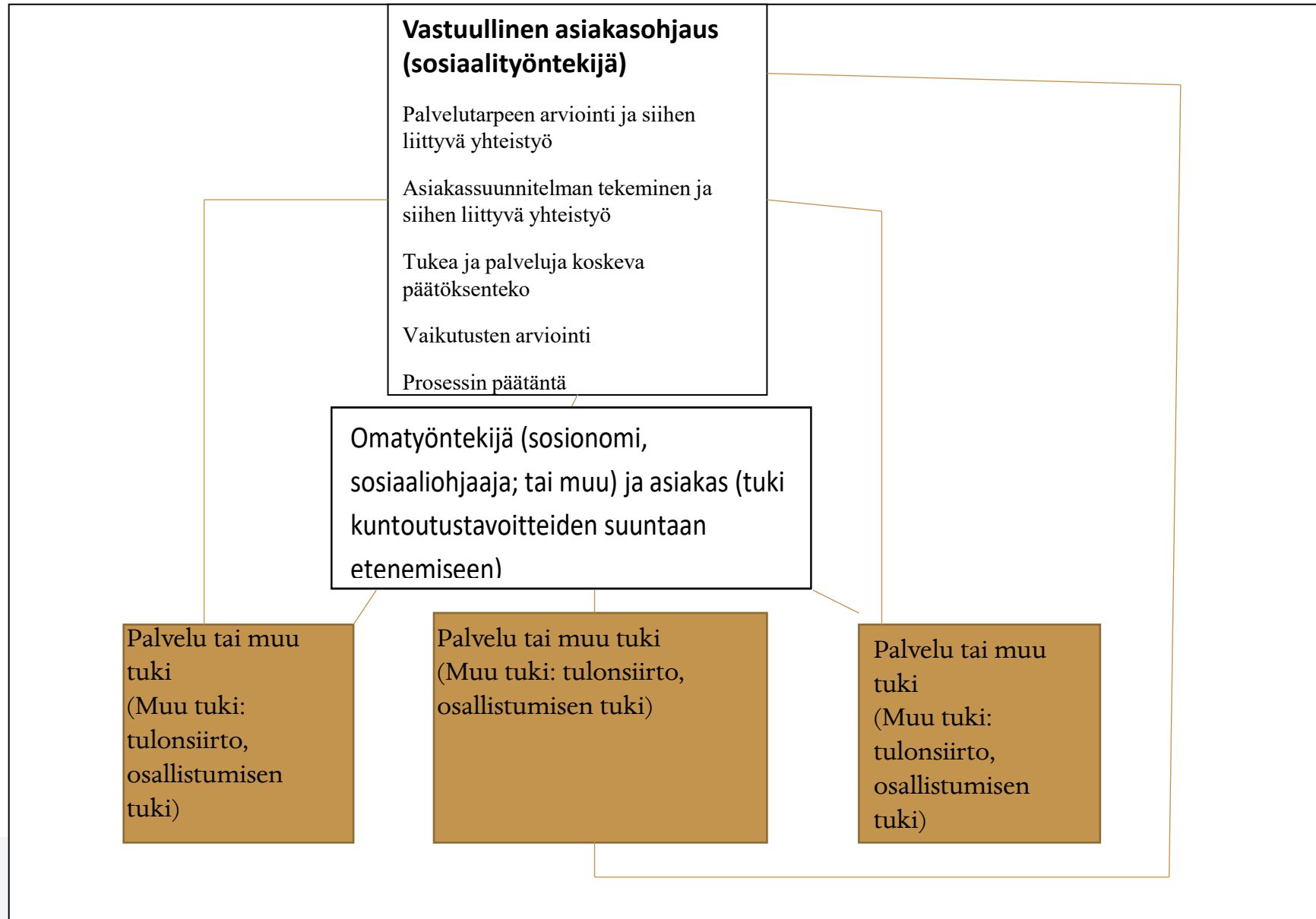
- ♦ Onko systeemiymmärrystä? Tietoa tehtävästä, tavoitteesta, resursseista, tuotoksista ja vaikutuksista?
- ♦ Onko näyttöä, mikä toimii ja millä mallilla parhaat vaikutukset? (taito-tieto, näyttöön perustuvat käytännöt ... supported employment, integroidut palvelut ... mini-interventioiden merkitys kuntoutusprosessissa?)
- ♦ Antaako rahoitusohjaus, normiohjaus, informaatio-ohjaus ja ohjelmaperusteinen ohjaus selkänöjaa toimeenpanoon?
- ♦ Mikä paras tapa tukea yhtenäistä toimeenpanoa?

5 Keskeiset kysymykset osoittavat rakenteet (rakenteellisen sosiaalityön paikka)

- ♦ Rakenteet ovat
 - ♦ Resursseja (aineellisia: henkilöstö, tilaratkaisut, infrastruktuuri; aineettomia: osaaminen: työilmapiiri, resilienssi, sympatia, empatia)
 - ♦ Normeja, sääntöjä, menettelytapoja ja toimintakäytäntöjä

Ohjausmekanismit ovat osa rakenteita, jotka suuntaavat toimintaa (valtionhallinnon keskushallinnon ohjausmekanismit, alue- ja paikallishallinnon ohjausmekanismit)

6 ONKO SELKEÄÄ TOIMEENPANO-MALLIA?



7 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, koulutus ja tutkimus

- ♦ Valtion varoista hyvinvointialueille korvattavista koulutus- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvista kustannuksista, siihen liittyvästä menettelystä sekä hyvinvointialueen tilojen käyttämisestä koulutus- ja tutkimustoimintaan säädetään terveydenhuoltolain (1326/2010) 7 luvussa, sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 a–60 c §:ssä ja sosiaalihuoltolain (710/1982) 52 §:ssä).

8 Sosiaalihuoltolaki, sosiaalityön erikoistumiskoulutus ja tutkimus

60 a § Valtion korvaus koulutuksesta yliopistolle

- Sosiaalityön erikoistumiskoulutusta järjestävälle yliopistolle voidaan korvata valtion varoista koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia.
- Kukin sosiaalityön koulutusta antava yliopisto ilmoittaa kalenterivuositain sosiaali- ja terveysministeriölle suoritettujen sosiaalityön erikoistumiskoulutusten määrän.

60 b § (18.1.2019/129)

- Aluehallintovirasto maksaa valtion korvauksen sosiaalityön erikoistumiskoulutusta järjestävälle yliopistolle puolivuositain hakemusten perusteella.

60 c § (11.6.2020/449)

- Sosiaali- ja terveysministeriö voi myöntää vuosittain hakemusten perusteella valtion rahoitusta yliopistotasoisille sosiaalityön tutkimushankkeille, jotka sopivat yhteen sosiaalityön tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden kanssa ja jotka on vertaisarvioitu.
- Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa valtakunnallisen asiantuntijoista koostuvan sosiaalityön tutkimuksen arviointiryhmän. Arviointiryhmän tehtävänä on tehdä ministeriölle vuosittain ehdotus tutkimustoiminnan painoalueista ja tavoitteista seuraavalle vuodelle sekä seurata ja arvioida rahoitusta saaneiden hankkeiden toteutumista.
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset yliopistotasaisen sosiaalityön tutkimuksen painoalueista ja tavoitteista. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tutkimusrahoituksen myöntämisestä ja maksamisesta sekä niihin liittyvistä menettelyistä.

9 Toimeenpano ja HAUS:in rooli, hyvinvointialueet?

- ♦ Valtionhallinnon organisaatioille koulutuspalveluita tuottavat mm.:
 - ♦ Poliisiammattikorkeakoulu, Pelastusopisto, Maanpuolustuskorkeakoulu, Tullikoulu, Raja- ja merivartiokoulu ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.
 - ♦ Tehtävänä kouluttaa henkilöstöä sellaisiin valtionhallinnon tehtäviin ja ammatteihin, joihin muualla ei koulutusta järjestetä.
- ♦ HAUS kehittämiskeskus Oy (HAUS): valtion täysin omistama osakeyhtiö, jonka tehtävänä on tuottaa yleisiä henkilöstön koulutuspalveluja koko valtionhallinnolle. Koulutusalueita ovat esimerkiksi yleinen valtionhallintoon perehdyttävä koulutus, johtamiskoulutus, talous- ja henkilöstöhallinnon koulutus, hallintojuridinen koulutus, asiakas- ja laatutyön koulutus.
- ♦ Palvelutarjontaan kuuluu myös monimuotoinen avoin koulutus, tilauskoulutus sekä muut virastokohtaiset hankkeet.

10 Ammattikorkeakoulut ja palvelujen toimeenpano, kokeiluja ja tilaisuuksia osaamisen vahvistamiseksi (kohti fokusoituneempia toimeksiantoja?)

- ♦ Esim. Ammattikorkeakoulut työllisyyden kuntakokeilujen vauhdittajina - verkkotapahtuma, mitä mahdollisuuksia ammattikorkeakoulut voivat tarjota työllisyyden kuntakokeilujen tueksi ja yhteistyön kehittämiseen työllisyystoimijoille.
- ♦ Vakiintuneempien käytäntöjen mahdollisuudet (esim. sosiaalisen kuntoutuksen yhdenmukaisessa toimeenpanossa tukeminen)?
- ♦ SOSRAKE-osaamisverkosto –hanke ja rakenteellisen sosiaalityön osaamisen kehittäminen (ISO, Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä, Etelä-Savon sosiaali- ja terveystoimen kuntayhtymä, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu)
- ♦ Yms.

11 Kuntoutuksen koulutus ”luupin alla”

- ♦ Esim. Kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisfoorumin (Kunfo) tehtävänä on ennakoida ja kuvata kuntoutuksen osaamistarpeita sekä tehdä ehdotus siitä, miten koulutus- ja tutkimusjärjestelmää tulee kehittää vastaamaan kuntoutuksen (”kuntoutusala”) tulevaisuuden tarpeita.
- ♦ Foorumi laatii suunnitelman kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi vuosille 2024–2030. Suunnitelma valmistuu loppuvuodesta 2023. Vuoden 2022 aikana foorumissa keskitytään kuntoutuksen koulutusta ja tutkimusta koskeviin kehittämissuosituksiin.

12 Kun rakenteet muuttuvat ...

- 1) Parannettavaa tavoitteellisuudessa.
- 2) Parannettavaa sosiaalisen kuntoutuksen prosessin haltuunotossa ja toimeenpanossa (mm. vastuullinen asiakasohjaus, yhteistyön kysymykset, koulutuksen rooli).
- 3) Parannettavaa eri kuntoutusmuotojen ja tuen integraatiossa (erityisesti sosiaalisen kuntoutuksen merkitys nuorten ammatillisen kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamisessa, edellyttää Kela- ja sote-yhteistyötä).
- 4) Parannettavaa tuloksissa.

Lähteitä

Liukko, E., Muurinen, H., Kokkonen, T. & Santalahti, V. (2022) (toim.) Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö. Raportti 1. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Helsinki.

Piirainen, K. & Linnakangas, R. (2021). Sosiaalisen kuntoutuksen toimeenpano näyttöön perustuvana käytäntönä. Nykytila, suositukset ja haasteet. Yhteiskuntapolitiikka 86(2), 210–217.

Piirainen, K. (2018). Kriisiavusta vastuulliseen asiakasohjaukseen. Opas sosiaalisen kuntoutuksen rakenteen ja prosessin haltuunottoon. Puheenvuoro 18. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Piirainen, K., Linnakangas, R. & Suikkanen, A. (2018). Palkkatyötavoitteista sosiaaliseen kuntoutukseen – Tehostetun tuen keinoin yksilöllisiin muutoksiin? Teoksessa J. Lindh, K. Härkäpää & K. Kostamo-Pääkkö (toim.) Sosiaalinen kuntoutuksessa. Lapland University Press, 98–122.

Piirainen, K. (2011). Vammaiset markkinoistuvissa palveluissa. Tehokuuden ja oikeuksien arvioinnin näkökulma. Teoksessa Järvikoski, A., Lindh, J. & Suikkanen, A. Kuntoutus muutoksessa. Rovaniemi: Lapland University Press, 249-263.

Kiitoksia.

